

*Recenzija***Romano Prodi: *Moja Europa***

Societa editrice Il Mulino, Bologna, 1999, 159 str.
BMG, Beograd, 2001.

»Europa je rođena iz projekta koji je otvoren prema svijetu i koji je stran svim *tvrđavama* mentaliteta ili granica koje nas dijele izvana i dovode do sukoba među civilizacijama. Naša povijest je satkana kroz susretanja kultura, koja su u stanju asimilirati različite doprinose i stupiti u dijalog sa susjednim regijama. Naša vizija međunarodne konkurencije inspirirana je suradnjom i pomirenjem suprotnih interesa. To je vizija koja kategorički odbacuje sukob. Zbog ovih razloga ne može se izgubiti iz vida potraga za Europom. Mi to dugujemo našim građanima koji ne bi razumjeli kada bi se Europa svela samo na prednju stranu novčića i mi to dugujemo svima onima koji su izvan naših granica, a u našem napretku traže nadu i ohrabrenje«. Ovim riječima Romano Prodi poziva sve one koji se imalo osjećaju Europljanima da nastave putem koji su zacrtali tvorci Europske unije, da nastave potragu za Europom.

Knjiga *Moja Europa* važan je korak za čitatelje u shvaćanju Europe, ne samo kao institucije, tijela, pravila, već kao ideje, vrijednosti i kao ljudi koji vjeruju u zajedničku, mirnu budućnost. Autor knjige, Romano Prodi, predsjednik je Europske Komisije, vlade zajednice država koja sve više poprima obilježja državne zajednice. Akademsku karijeru započeo je na katedri ekonomije Fakulteta političkih znanosti u Bologni, gdje je radio kao asistent, te profesor industrijske organizacije. Istraživački interes usmjerio je prema sljedećim područjima: razvoj malih i srednjih poduzeća, odnos između države i tržišta, proces europske integracije i dinamika različitih kapitalističkih modela. Poziv sveučilišnog profesora Prodi je napustio kako bi se posvetio politici. Na izborima 1996. koalicija *Maslina* odnosi pobjedu, a Prodiu predsjednik povjerava sastavljanje nove vlade. Znatno smanjivši budžetski deficit, uvodi Italiju u Europsku ekonomsku i monetarnu uniju. Na mjesto predsjednika Europske komisije dolazi godine 1999. Za njegova mandata zemlje članice EU dobile su jedinstvenu valutu euro. Prodi je pozvan da približi ideju Europe čitateljima ne samo zbog svoje sadašnje uloge, već i zbog svog akademskog obrazovanja, kao i istraživačkog rada.

Knjiga je podijeljena na deset poglavlja (sadrže autorova predavanja i javne diskusije na raznim međunarodnim forumima), koja su organizirana u tri dijela ili tematske cjeline: *Ujedinjena Europa – pola vijeka stvaranja, Europa i Mediteran* i *Europa na svjetskoj sceni*.

U uvodu knjige autor ukazuje na dva najžurnija problema europske politike: kako reformirati europski ekonomski i društveni model i kako izaći na kraj sa čežnjom u pogledu individualnog identiteta? Vlade i narodi nisu u sta-

nju sami raskinuti s prošlošću i izgraditi novu budućnost. Prema Prodiu, to mogu učiniti samo svi narodi i vlade Europe zajedno. Koje će promjene nastupiti u EU uvođenjem eura? Autor predviđa okončanje procesa koji će dovesti do stvaranja pravog europskog državljanstva, razvijanje sposobnosti obrane i završetak procesa primanja zemalja kandidata u proširenu EU.

Poglavlje znakovitog naziva *Europa i Balkan – jedni od drugih učimo*, autor je napisao posebno za srpsko izdanje knjige. Nigdje u svijetu ne postoje zemlje čija budućnost toliko ovisi o razvijanju bliskih veza s EU. Prodi smatra da je europski projekt jedini model koji može jamčiti mir i trajan politički i ekonomski razvoj zemljama Balkana, koje su izrasle iz dugih ratova i koje još uvijek muče ozbiljni etnički i politički problemi. Rješenje Europe za Balkan mora biti i regionalno i lokalno, tj. prilagođeno potrebama svake zemlje. EU je za Balkan izradila nove sporazume (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju), te nove instrumente pomoći kao što je CARDS program. Podupirala je opoziciju beogradskog režima, tranziciju Hrvatske prema demokraciji, pomogla je stabilizaciju Albanije. Prodi ističe i rad na postizanju trajnog mira u Makedoniji i oporavka u BiH. Balkan je pomogao Europi da odraste i suoči se sa svojim obavezama.

Prvi dio knjige *Ujedinjena Europa – pola vijeka stvaranja* obuhvaća četiri poglavlja: *Vizija Europe, Latinska kultura i germanska kultura u stvaranju Europe, U potrazi za europskom dušom i Europa u međuzavisnom svijetu*. U nekoliko navrata ističe se značenje stvaranja ekonomske i monetarne unije, te uvođenje eura. Samo jedinstvena valuta omogućit će i istinski zajedničko tržište. Isticanjem činjenice da monetarna unija predstavlja samo dio šire perspektive europske integracije, Prodi daje posebno mjesto europskom sastanku na vrhu u Amsterdamu (postignuta suglasnost o novom ugovoru i dano zeleno svjetlo za proširenje EU) i sastanku na vrhu o zapošljavanju održanom u Luksemburgu. Autor nas suočava sa zadaćom EU da učini svoje institucije što djelotvornijima, da se proširi novim članicama i da stvori nove mogućnosti za zapošljavanje. Konačni rezultat proširenja bit će veća, samopouzdanija Europa, koja će imati veći interes za očuvanje stabilnih međunarodnih odnosa i koja će preuzeti na sebe veće odgovornosti.

Prodi s pravom hvali dalekovidnost i osjetljivost Francuske, koja je gledala u budućnost i zastupala novi savez koji bi se zasnivao na zajedničkim ciljevima: miru, solidarnosti, političkoj i ekonomskoj integraciji. Francuska predstavlja vitalni dio procesa izgradnje EU. Italija i Francuska, u posljednje vrijeme, imaju iste stavove u pogledu pitanja jačanja europskih institucija.

Autor nas vodi u potragu za *europskom dušom* iz četiri različite perspektive: osnivača i sadašnje generacije, talijanskog doprinosu europskoj integraciji, kršćanske tradicije i europskih ideala, te sadašnjih izazova civilizaciji. Istaknut je primjer Italije kao zemlje koja je doprinijela stvaranju Europe. Dok je Prodi bio na čelu vlade, zemlja je djelovala prema šest ciljeva: učešće u trećoj etapi ekonomsko-monetarne unije, uključivanje u Schengen, revizija Maastrichtskog ugovora, potpora procesu širenja, dijalog između Srednjeg istoka i Mediterana i socijalne dimenzije politika zajednice. Italija služi kao

primjer zemlje koja je u razdoblju od dvije godine provela znatne reforme i došla na poziciju s koje će moći izvući golemu korist od mogućnosti i izazova koje donosi euro.

Europa i Mediteran naziv je drugog dijela knjige koji se bavi obnavljanjem središnjeg mjesta Mediterana: gospodarskog, političkog i kulturnog. Jačanjem trgovinskih odnosa između Europe i Azije, a naročito Dalekog istoka, povećava se značenje Mediterana koji je glavni pomorski čvor za istočnu trgovinu zbog Sueskog kanala. Prodi nudi dva razloga za ulaganje u Mediteran. Prvi ukazuje na to da zbog imperativa globalne ekonomije, kao Europljani, ne smijemo ignorirati južne obale Mediterana. Drugi razlog za ulaganje u Mediteran je političke prirode. Ne možemo prešutjeti činjenicu da bi najveća opasnost za europsku civilizaciju, u smislu migracije, uništavanja okoline i terorizma, mogla doći baš s južnih obala Mediterana. Nakon uvođenja eura, Europa se mora koncentrirati na dva bitna aspekta procesa integracije: vanjsku politiku i obranu. Treba uložiti i više napora u europsko-mediteransko partnerstvo. Prodi upozorava da to vrijedi za EU u cjelini, ali i za zemlje koje graniče s Mediteranom, kao što su Španjolska i Italija.

Treći dio knjige *Europa na svjetskoj sceni* sadrži četiri poglavlja: *Europa i Azija na kraju vijeka*, *Europska industrija i financije suočeni s međunarodnom konkurencijom*, *Priroda i tehnološki položaj europske industrije* i *Zaposlenost u Europi*. Prodi u ovom dijelu knjige ističe važnost odnosa između Europe i Azije. Europa je shvatila kako više ne može ignorirati jedan važan dio svijeta koji obuhvaća zemlje kao što su Indija, Kina i Japan, i koji će uskoro biti najveći ekonomski prostor u svijetu. Zapanjujući je i podatak da je trgovina između Europe i Azije porasla za više od 100 posto od godine 1988. U nastavku, autor se osvrće na glavne prepreke napretku u Aziji: krizu na Dalekom istoku, koja neće imati dugoročne posljedice i zategnute odnose između susjednih zemalja. Ipak, najveći rizik odnosi se na buduću ulogu Kine čije će izrastanje u veliku silu imati veliki međunarodni utjecaj.

Čitajući taj dio knjige, postajemo svjesni da Zapad više nije jedini bitni akter na svjetskoj sceni; sad mu se pridružuju Azija i Latinska Amerika.

Gdje se danas uklapa europska industrija? U kojem sektoru ona pokazuje tehnološko savršenstvo, a u kojem trpi zbog američke ili japanske nadmoći? Prava slabost europske industrije leži u nesposobnosti da tehnološko znanje pretvori u stvarne mogućnosti. Autor ističe važnost malih i srednjih poduzeća u Europi. Stvaranje zajedničkog tržišta i EU, na putu ka formiranju jedinstvenog europskog tržišta, već je učinilo mnogo u smislu poticanja restrukturiranja europske industrije.

Većina europskih zemalja suočena je s visokom stopom nezaposlenosti koja je, u prosjeku, 11 posto za EU u cjelini. Prodi nalazi rješenje problema u interakciji između politika i kombinacija makroekonomske i mikroekonomske politike. Za učinkovitu europsku akciju u pogledu zapošljavanja potrebni su i mudrost i hrabrost. Međutim, želimo li postići punu zaposlenost, potrebno je pribaviti sredstva u većim razmjerima kako bi se otvorilo mnogo više novih

radnih mjesta i poduzeća nego što se može osigurati ekonomskim oporavkom.

Prodi na kraju knjige poručuje čitateljima: »Moram priznati da sam očekivao da će pokretanje EMU biti podupirano mnogo većim rastom, ali vjerojatno sadašnja situacija u svijetu to ne dozvoljava. EMU je pokazala da ipak može funkcionirati. Možda će nas same poteškoće kroz koje smo u početku prošli natjerati da više koordiniramo ekonomsku politiku. To je upravo i bila namjera onih koji su hrabro išli naprijed ka lansiranju EMU i jedinstvene valute, očekujući sa zadovoljstvom dan kada će Europa stvarno biti spremna za političku uniju«.

Knjiga *Moja Europa* djelo je vrijedno čitanja jer nam pruža pogled iznutra i omogućava nam uvid u procese i promjene (kroz koje prolazi Europa) iz iskustva predsjednika Europske komisije, Romana Prodijsa. Čitajući knjigu ulazimo u dušu Europe, koja relativizira i nadilazi granice. Otkrivamo da Europa predstavlja nešto više od same organizacije, otkrivamo da predstavlja ideju svojih tvoraca, vrijednosti mirnog suživota, uniju raznolikosti. Štivo je iznimno pogodno za sve one koji se na bilo koji način bave Europskom unijom: studente, znanstvenike, djelatnike državnih ministarstava i raznih nevladinih organizacija uzevši u obzir trenutak hrvatskog nastojanja za ulaskom u EU.

Dana Luša